

Smiljka Ećimović-Zganjer

Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb

RAZLIKE IZMEĐU ISPITANIKA KOJI IMAJU VRLO
DOBRO IZRAŽEN OSJEĆAJ ZA RITAM I ONIH KOJI
IMAJU SLABIJE IZRAŽEN OSJEĆAJ ZA RITAM U
NEKIM KOGNITIVNIM I KONATIVNIM
FAKTORIMA LIČNOSTI

THE DIFFERENCES BETWEEN STUDENTS WITH HIGHLY DEVELOPED RHYTHMICAL ABILITIES AND STUDENTES WITH POORLY DEVELOPED RHYTHMICAL ABILITIES IN SOME COGNITIVE AND CONATIVE FACTORS

The results of this research show that the students with highly developed rhythmical ability are also better in some cognitive abilities than the students with poorly developed rhythmical ability.

Because the sample of personality variables was too small to investigate the degree in which pathological conative characteristics influence the ability to perceive, create and reproduce rhythmical structures, it is not surprising that the two groups were not significantly different in measured characteristics.

It seems that besides anxiety, hysterical conversion, aggressiveness and schizophrenic dissociation and some other pathological conative factors (i. e., impulsiveness, depressiveness, hypersensitivity) would influence the rhythmical ability of students.

It can be hypothesised that the result in each activity in the music art domain is determined, besides musical abilities, by cognitive abilities in the first place, but by normal and pathological conative factors as well.

РАЗНИЦА МЕЖДУ ИСПЫТУЕМЫМИ, ОБЛАДАЮЩИМИ ОЧЕНЬ ХОРОШИМ ЧУВСТВОМ РИТМА И ТЕМИ, КОТОРЫЕ ИМЕЮТ СЛАБО ВЫРАЖЕННОЕ ЧУВСТВО РИТМА, В НЕКОТОРЫХ ФАКТОРАХ ИНТЕЛЛЕКТА И ЛИЧНОСТИ

Результаты этого исследования показывают, что испытуемые имеющие очень хорошее чувство ритма имеют и большие интеллектуальные способности от тех, которые имеют слабое чувство ритма.

Так как выбор измерений личности был слишком маленький чтобы определить в какой мере личностные патологические факторы совместно с интеллектуальными способностями испытуемого влияют на наблюдательность, создание и репродуцирование ритмических структур, можно было ожидать, что результаты групп испытуемых не будут значительно различаться.

Можно предположить, что кроме анксиозности, ингибиторной конверсии, шизоидности и агрессивности и некоторые другие патологические личностные факторы (импульсивность, депрессивность и повышенная чувствительность) имели бы значительное влияние на ритмические способности испытуемых.

Можно сделать вывод, что успех в каждом виде музыкального искусства обусловлен, помимо музыкальных способностей, прежде всего факторами интеллекта, но решающее значение имеют также нормальные и особенно патологические факторы личности, отвечающие за модели поведения человека.

1. UVOD

Kada je riječ o aktivnostima na području muzičke umjetnosti treba reći da su one, kao uostalom i sve druge aktivnosti čovjeka, uvjetovane sposobnostima ljudi koji se njima bave. Sposobnost ljudi da mogu zapaziti, shvatiti i reproducirati ritmičke, melodijske i harmonijske elemente muzike, koja se naziva jednim imenom muzikalnost, ovisi u prvom redu o ulozi kognitivnih faktora ličnosti. Može se pretpostaviti da će kognitivni faktori utjecati na uspjeh u muzičkim aktivnostima, ali se čini da bi utjecaj specijalnog faktora bio najvažniji. Specijalizacija je definirana kao sposobnost da se utvrde odnosi u prostoru ili da se riješe problemi koji se mogu postaviti kao prostorni problemi. Ali i drugi kognitivni faktori sigurno su važni za svaki oblik muzičke aktivnosti. Međutim, samo kognitivni faktori nisu odlučujući za uspjeh u nekoj aktivnosti, pa tako ni u aktivnostima na području muzičke umjetnosti.

Možda ni na jednom području aktivnosti ljudi kao na području umjetnosti, pa tako i muzičke umjetnosti, ne igraju tako značajnu i vidnu ulogu osobine ličnosti ili normalni i patološki konativni faktori koji su odgovorni za modalitete ponašanja. Kako se normalni konativni faktori mogu samo pozitivno odraziti i doprinijeti uspjehu neke aktivnosti, patološki konativni faktori, ako se prijeđe određena razina njihovog intenziteta, mogu se negativno odraziti na svaku aktivnost čovjeka.

Razmotriti će se osamnaest patoloških faktora (to su faktori u prostoru prvog reda strukture patoloških faktora) i njihov utjecaj na uspjeh u muzičkim aktivnostima. Može se pretpostaviti da bi baš prvi faktor, faktor anksioznosti, bio najvažniji. Anksioznost koja je definirana kao stanje neodređenog straha, tjeskobe i nesigurnosti, može se odraziti kao strah od neuspjeha (trema, neugodnost, zbunjenost, strah pred nepoznatim ljudima), što bi se osobito negativno odrazilo na uspjeh u muzičkim aktivnostima. Fobičnost bi možda u muzičkim aktivnostima imala najmanji utjecaj. Naime, ako bi i visoki stupanj fobičnosti karakterizirao neku ličnost koja se bavi muzikom, a odnosio bi se na primjer na strah od ptica i životinja, to ne bi imalo nikakvog utjecaja na uspjeh u muzičkim aktivnostima, kojima se ta ličnost bavi. Opsesivnost koja se manifestira u tome da se čovjek ne može osloboditi nekih misli, nekih slika, predodžbi, rečenica, mogla bi imati i znatniji utjecaj na uspjeh u muzičkim aktivnostima, osobito u tom slučaju ako bi intenzitet tog patološkog faktora bio veći. Kompulzivnost, ako ne bi bila osobito jakog intenziteta, ne bi, također, znatnije utjecala na uspjeh u muzičkim aktivnostima. Kompulzivnost se, naime, manifestira u vršenju nekih akcija koje nemaju stvarnog smisla (neprestano pranje ruku, brojenje drveća, prozora i drugo). Hipersenzitivnost, čini se, bila bi vrlo značajna za uspjeh u muzičkim aktivnostima, osobito ako bi inten-

zitet tog patološkog faktora bio jači (osjetljivost na bol, osjetljivost na neke zvukove i dr.), kao i preosjetljivost na neke situacije koje izazivaju neugodnost (neugodni mirisi, buka, hladno, toplo i dr.). Očito da bi i faktor depresivnosti bio dominantan i znatno utjecao na uspjeh u muzičkim aktivnostima (tuga, potištenost i pesimizam znatno će utjecati na smanjenu aktivnost u ma kojoj djelatnosti čovjeka).

Svi faktori koji pripadaju konverzivnom sindromu (faktor drugog reda), dakle, inhibitorna konverzija, senzorna konverzija, motorna konverzija, kardiovaskularna konverzija, gastrointestinalna konverzija, respiratorna konverzija i hipohondrija, quasi bolesna stanja ličnosti, mogla bi također imati utjecaja na uspjeh u muzičkim aktivnostima. Može se pretpostaviti da bi najveći utjecaj upravo na uspjeh u muzičkim aktivnostima od navedenih faktora imala inhibitorna konverzija, koja karakterizira iskompliciranu, nervoznu i zaboravnu osobu. Razumljivo je da će takva osoba, ako se radi o čovjeku koji se bavi muzičkim aktivnostima, postići to manji uspjeh što bi intenzitet ovog patološkog faktora bio veći. Za impulzivnost koja je definirana kao nekontrolirano ponašanje na povišenom nivou tenzije, bilo zbog neadekvatnih inhibitornih mehanizama, bilo zbog previsoke tenzije, može se pretpostaviti, da bi imala i u muzičkim aktivnostima istu važnost kao i u sportu. Naime, za sport kao i za muzičke aktivnosti dobro je da je čovjek potencijalno impulsivan, što znači da će generalna razina razdraženja biti povišena. U tom slučaju mobilizirat će čovjek veću količinu energije koja će se pozitivno odraziti i u muzičkim aktivnostima. Isto tako, čovjek kod kojeg bi impulzivnost bila jako slaba, ne bi se mogao uspješno baviti muzikom. Faktor agresije, ukoliko bi bio intenzivniji, znatno bi utjecao na uspjeh u muzičkim aktivnostima. Faktor hipomaničnosti može, čini se, u normalnoj distribuciji doprinijeti uspjehu neke muzičke aktivnosti. Moguće je pretpostaviti da shizoidnost (emocionalna indiferentnost, neadekvatne emocionalne radnje, poremećeni misaoni tok, smetenost i drugo) i u manjem intenzitetu može znatno remetiti uspjeh u muzičkim aktivnostima. Također bi se mogao pretpostaviti veći utjecaj faktora paranoidnosti na uspjeh u muzičkim aktivnostima (osjećaj krivnje, bezvrijednosti, osjećaj veličine i drugo), osobito ako bi njegov intenzitet bio veći.

Sve iznesene pretpostavke o utjecaju kognitivnih i konativnih faktora ličnosti na uspjeh u muzičkim aktivnostima trebalo bi znanstveno ispitati. Ova radnja neka bude poticaj za znanstvena istraživanja u tom pravcu.

2. CILJ RADA

Osnovni cilj ovog rada jest da se utvrde razlike između studenata koji imaju vrlo dobro izražen osjećaj za ritam i onih koji imaju slabije izražen osjećaj za ritam u nekim kognitivnim i konativnim faktorima ličnosti.

2.1. Osnovne hipoteze

Osnovna hipoteza je da se dvije grupe ispitanika ne razlikuju obzirom na rezultate u primijenjenim kognitivnim i konativnim testovima.

Alternativna hipoteza je da razlika postoji, te da joj podjednako doprinose i kognitivni i konativni faktori.

Također se pretpostavlja da će pojedinačne razlike u svakom od testova biti značajne.

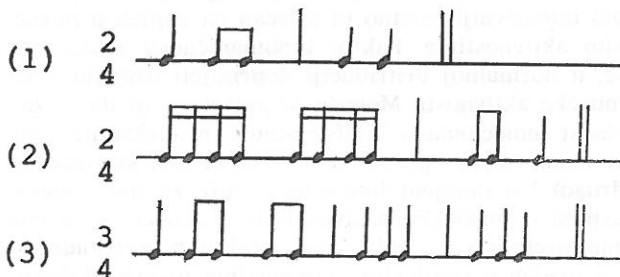
3. UZORAK ISPITANIKA

Uzorak ispitanika čine kandidati koji su završili srednju školu i pristupili prijemnom ispitu za studij na Fakultetu za fizičku kulturu školske godine 1977/78.

U uzorak su uvrštene osobe muškog spola koje su, u okviru prijemnog ispita, pristupile provjeravanju ritmičkih sposobnosti i psihološkom testiranju.

Uzorak obuhvaća 253 ispitanika. Ovaj uzorak dobio je prema uspjehu koji su kandidati postigli iz provjeravanja ritmičkih sposobnosti, uz uvjet da su pristupili i testiranju kognitivnih kao i konativnih faktora ličnosti.

Provjeravanje ritmičkih sposobnosti učinjeno je na slijedeći način. Svakom kandidatu nastavnik je svirao na tamburinu slijedeća tri ritmička primjera:

Kandidati su trebali, iza realizacije svakog pojedinih ritmičkog primjera koji je nastavnik izveo na tamburinu, isti taj ritmički primjer ponoviti pljeskanjem rukama.

Prema rezultatima koje su ispitanici postigli podijeljeni su u tri grupe i to one, koji imaju najbolji osjećaj za ritam (1. grupa), dobar osjećaj za ritam (2. grupa) i slabiji osjećaj za ritam (3. grupa). Interesantno je spomenuti da je bio vrlo mali broj kandidata, koji su dobili negativnu ocjenu. U uzorak su, međutim, odabrani samo oni kandidati koji su imali najbolji i oni koji su imali najslabiji osjećaj za ritam. U prvoj grupi, koja je imala najbolje razvijene ritmičke sposobnosti bilo je 135 ispitanika, a u drugoj grupi, koja je imala slabiji osjećaj za ritam 118 ispitanika.

4. UZORAK VARIJABLI

Varijable u ovom ispitivanju uključuju tri kognitivna testa za procjenu spacijalnog, verbalnog i numeričkog faktora, te četiri konativna testa za procjenu anksioznosti, inhibitorne konverzije, agresivnosti i shizoidnosti.

Upotrebljeni su spacijalni, verbalni i numerički test iz baterije SVPN-2. Autori originalne baterije su M. Reuchlin i E. Valin, a baterija je konstruirana 1953. godine. Originalna baterija sadrži 16 testova. Adaptacija ove baterije izvršena je za našu populaciju 1959. godine, a autori ove adaptacije su A. Matić, V. Kovačević, K. Momirović i B. Wolf.

Baterija se na temelju brojne primjene kod testiranja pokazala izvrsnom za procjenu generalnog kognitivnog faktora. Naročito visoku saturaciju s generalnim kognitivnim faktorom ima verbalni test. U svakom testu treba riješiti 30 zadataka. Kod mjerenja kognitivnih faktora ispitanika iz ove baterije bio je izostavljen test P_2 .

TEST S_2 — test odmatanja, ima intenciju da mjeri vizuelnu spacijalizaciju. Svaki zadatak u testu se sastoji od jedne savijene i četiri razvijene površine. Zadatak je ispitanika bio da utvrde, koja od četiri razvijene površine odgovara savijenoj površini.

TEST V_2 — test je verbalnih kategorija i mjeri verbalno razumijevanje. U svakom zadatku se nalazi jedna tvrdnja, a zadatak je ispitanika da utvrdi, da li je ta tvrdnja (1) uvijek točna, (2) ponekad točna, (3) kriva ili se radi o (4) jednom mišljenju.

TEST N_2 — je test dopunjavanja računskih operacija. Tim se testom mjeri numeričko rezoniranje. Test uključuje jednadžbe u kojima nedostaju pojedini brojevi, a ta su mjesta označena crnim kvadratom (zvjezdicama). Svaki zadatak treba se riješiti na taj način da se od četiri predložena broja (samo jedan je ispravan) uvrsti u jednadžbu na mjestu označenom crnim kvadratom, onaj broj, koji je potreban da se jednadžba riješi.

Ispravni odgovori zaokružuju se na posebnom za to određenom papiru za odgovore. Ovi testovi su primijenjeni u ovom radu kao mjerni instrumenti zbog svoje valjanosti, objektivnosti, pouzdanosti i osjetljivosti. Njihova valjanost provjerena je faktorskom analizom na Institutu za proučavanje razvojnih problema djece i omladine u Zagrebu, 1963.

Kao mjerni instrumenti za konativne faktore anksioznosti, inhibitorne konverzije, agresivnosti i shizoidnosti poslužili su testovi iz baterije 18 PF. Autor ove baterije testova je K. Momirović. Baterija je konstruirana

irana 1968. godine na temelju faktorske analize verbalnih stimulusa iz CORNELL INDEX-a N₄, Skale MMPI i baterije MPI. Ova baterija uključuje 18 testova koji mjere primarne patološke konativne faktore. Svaki test uključuje 40 ili 80 verbalnih stimulusa. Stimulusi imaju oblik tvrdnje, a zadatak je ispitanika da kod svake tvrdnje (stimulusa) označe da li su s njom sukladni ili se ne slažu. Interesantno je i potrebno iznijeti da svi testovi (osim testa hipomaničnosti) baterije 18 PF imaju vrlo visoku donju granicu pouzdanosti (od .74 do .96). Faktorska analiza je pokazala da ova baterija mjeri slijedeća četiri faktora drugog reda: astenični sindrom, konverzivni sindrom, stenični sindrom i disocijativni sindrom.

TEST A₁ — je test anksioznosti. Anksioznost je definirana kao stanje neodređenog straha, tjeskobe i nesigurnosti. Test se sastoji od 80 verbalnih stimulusa.

TEST I₇ — je test inhibitorne konverzije. Inhibitorna konverzija je definirana kao neuravnoteženost inhibitornih mehanizama, koja se očituje u hiperfunkciji ili hipofunkciji tih mehanizama u određenim uvjetima ili situacijama. Test sadrži 40 verbalnih stimulusa.

TEST T₁₅ — je test agresivnosti. Agresivnost je definirana kao sklonost reakcijama srdžbe, agresivnim i antisocijalnim ispadima, kao i destruktivnim reakcijama u odnosu na različite socijalne institucije. Test sadrži 80 verbalnih stimulusa.

TEST L₁₇ — je test shizoidnosti. Shizoidnost je definirana kao sklonost dezintegriranom ponašanju koje je karakterizirano emocionalnom indiferentnošću, neadekvatnim emocionalnim reakcijama i poremećenim misaonim tokom. Test se sastoji od 80 verbalnih stimulusa.

Testiranje je izvršeno u velikoj predavaoni Fakulteta za fizičku kulturu u Zagrebu.

5. METODE OBRADJE REZULTATA

Rezultati ispitivanja uzroka od 253 ispitanika obrađeni su na elektroničkom računalu tipa UNIVAC 1110 Sveučilišnog računskog centra u Zagrebu u okviru radova Fakulteta za fizičku kulturu. Rezultati su obrađeni multivarijantnom analizom varijance, te univarijantnom analizom varijance za svaku pojedinu varijablu.

6. REZULTATI I DISKUSIJA

Rezultati multivarijantne analize varijance rezultata ispitanika u kognitivnim i konativnim varijablama, koji imaju različiti stupanj razvijenosti ritmičkih sposobnosti značajni su na nivou od 0.05. Prema tome, može se govoriti o dvije različite grupe ispitanika ne samo na osnovu ritmičkih sposobnosti, nego i na osnovu cjelokupne upotrebljene baterije testova, odnosno na osnovu faktora koje ti testovi mjere (tabela 3).

Rezultati analize varijance (tabela 4) pokazuju da postoji razlika između prve grupe ispitanika, koji imaju vrlo dobro razvijen osjećaj za ritam i druge grupe ispitanika, koji imaju slabije razvijen osjećaj za ritam u prva tri testa, tj. u spacijalnom, verbalnom i numeričkom faktoru.

Najveća je razlika u spacijalnom faktoru (oko 1/2 standardne devijacije — tabele 1 i 2), koji se odnosi na sposobnost da se utvrde odnosi u prostoru ili da se riješe problemi, koji se mogu predstaviti kao prostorni problemi. To što i u ovim rezultatima spacijalni faktor ima primarnu ulogu potvrđuje ono što B. Rakijaš navodi u članku »Jedinstvo muzike i pokreta«. »Ritam je u nama; on nas upućuje da instiktivno ili razumno shvatimo i razdijelimo vrijeme, da se snađemo u prostoru izražavajući različita osjećanja i emocije. A skladno izražavanje u prostoru zahtijeva i stavovitu fizičku kulturu.« (B. Rakijaš, 1966, str. 139).

Spacijalna ili simultana integracija informacija, koja se odnosi na ritmičke figure (ili šire i ritmičke strukture) bez sumnje uključuje i faktor edukacije (edukciju korelacija i edukaciju korelata) što bi značilo, da se utvrde nužni međusobni odnosi između elemenata ritmičkih struktura kao problema, ili još detaljnije, da se utvrdi struktura ritmičkog problema, da se izvrše relacije među elementima ritmičkih struktura (zadataka), te da se pronađe neki zakon koji će regulirati čitav proces mišljenja u vezi ritmičkog zadatka (problema). Kao konkretan primjer može se navesti bilo koja složenija ritmička figura koja će odgovarati kao dio takta (akcenatske cjeline) ili će ispuniti prostor cijelog takta, naravno u odnosu na određenu taktnu dobu.

Međutim, simultana integracija informacija gotovo nikada ne dolazi samostalno, jer se većina problema ne rješava samo na jedan način, tj. ili simultano ili serijalno. Informacije, pa tako i ritmičke informacije se procesiraju također u vremenski organiziranim serijama, pa će serijalno ili sukcesivno procesiranje koje mjere verbalni i numerički test također znatnije utjecati na prijem, zadržavanje i preradu ritmičkih informacija.

Rezultati u ovom istraživanju pokazali su značajnu razliku između dvije grupe (oko 1/3 standardne devijacije) i u faktoru verbalnog razumijevanja). Iako ritmički problemi nisu problemi verbalnog tipa, oni se, osobito u početku učenja, najlakše rješavaju tako da se pretvore u verbalne probleme, ili u ovom konkret-

nom slučaju kada se radi o muzičkom ritmu, da se riješe kao verbalni problemi (verbalni ritmički slogovi). Put tog misaonog procesa obuhvaća primitak informacija (ritmičkih), razumijevanje informacija, organiziranje informacija u cjeline (serije ritmičkih figura), prerađivanje informacija, praktičnu primjenu informacija i reproduciranje informacija drugima.

Verbalni faktor je od svih kognitivnih sposobnosti najmanje urođen, a najviše pod utjecajem vježbanja i učenja. Nema sumnje da će stupanj razvijenosti verbalnog faktora ovisiti i o kulturalnom i edukacionom nivou ispitanika. Stoga je vjerojatnije da će ispitanici imati to više muzičkih informacija koje im mogu olakšati uspjeh u ritmičkim zadacima, što su više obrazovani.

Numerički faktor, u kojem se ispitanici u odnosu na spacijalni i verbalni, najmanje razlikuju (nešto manje od 1/3 standardne devijacije), imao je također utjecaja kod diskriminacije grupa. Iako se kod ritmičkih sposobnosti ne operira s brojevima, prisutne su matematičke operacije i to dijeljenje, zbrajanje i oduzimanje ritmičkih jedinica, kao i sposobnost da se ritmičke kombinacije različito strukturiraju. Osim toga, numerički faktor ustvari odražava sposobnost serijalnog procesiranja informacija, a već je objašnjeno zašto je serijalno procesiranje od znatne važnosti za savladavanje ritmičkih zadataka.

Prema iznesenim rezultatima može se konstatirati da u ovom istraživanju ispitanike diskriminiraju kognitivne sposobnosti, koje su izmjerene spacijalnim, verbalnim i numeričkim testom. Razlike između vrijednosti aritmetičkih sredina, koje se odnose na četiri konativna faktora anksioznost, inhibitornu konverziju, agresivnost i shizoidnost kod ove dvije grupe ispitanika, iako posve zanemarljive, indikativni su pokazatelj da su ispitanici, koji imaju bolje razvijene ritmičke sposobnosti stabilnije ličnosti što se manifestira u prostoru patoloških konativnih faktora. Iako se ove razlike ne bi trebale uopće tretirati obzirom na to da nisu značajne, ipak je potrebno da se spomenu zbog opisane tendencije. Pojedinačne vrijednosti konativnih faktora ukazuju da je razlika između grupa u faktoru anksioznosti za nijansu veća u odnosu na ostale konativne faktore (ipak ni jedna od tih razlika nije statistički značajna). Zašto baš anksioznost? Zato što je to zaista jedan od osnovnih patoloških faktora kod kojeg se strah ne može objasniti, jer je nepoznat uzrok straha. I mala nijansa treme, ili možda beznačajna nelagodnost, tjeskoba, trenutna zbunjenost kada se traži brzi rad i drugo, mogu se kod vrlo senzibilnih ljudi znatno odraziti, a pogotovo onda ako se takve nijanse sadržaja faktora anksioznosti zajedno manifestiraju.

Tabela 1

ARITMETIČKE SREDINE I STANDARDNE DEVIJACIJE ISPITANIKA KOJI IMAJU VRLO DOBRO IZRAŽEN OSJEĆAJ ZA RITAM

	\bar{X}	s
S ₂	18.15	6.59
V ₂	12.11	4.56
N ₂	16.76	5.75
A ₁	27.35	10.72
I ₇	6.78	3.81
T ₁₅	20.72	9.32
L ₁₇	13.55	9.00

Tabela 2

ARITMETIČKE SREDINE I STANDARDNE DEVIJACIJE ISPITANIKA KOJI IMAJU SLABIJE IZRAŽEN OSJEĆAJ ZA RITAM

	\bar{X}	s
S ₂	14.04	7.09
V ₂	10.60	5.62
N ₂	15.24	5.83
A ₁	29.73	11.48
I ₇	7.20	3.67
T ₁₅	21.69	8.56
L ₁₇	14.89	9.78

Tabela 3

REZULTATI MULTIVARIJATNE ANALIZE VARIJANCE

Wilks LAMBDA	=	.9096
Generalized correlation ratio. ETA SQUARE	=	.0904
F-ratio for H2. Overall discrimination.	=	3.48
Q	=	.00
NDF 1	=	7
NDF 2	=	245

Tabela 4

REZULTATI ANALIZE VARIJANCE

Varijable	Suma kvadrata između grupa	Suma kvadrata unutar grupa	F	ETA	Q
S ₂	106497.91	4663.95	22.83	.0834	.0000
V ₂	14233.00	2583.83	5.51	.0215	.0197
N ₂	14548.50	3354.18	4.34	.0170	.0197
A ₁	356.85	122.83	2.91	.0114	.0895
I/	11.41	14.03	.81	.0032	.3682
T ₁₅	60.03	80.56	.75	.0030	.3888
L ₁₇	113.34	87.80	1.29	.0051	.2570

NDF 1 = 1

NDF 2 = 251

7. ZAKLJUČAK

Rezultati ovog istraživanja pokazuju da ispitanici koji imaju vrlo dobar osjećaj za ritam imaju i veće kognitivne sposobnosti od onih ispitanika, koji imaju slabiji osjećaj za ritam.

Kako je izbor varijabli ličnosti bio premalen da se ispita u kojoj mjeri konativni patološki faktori uz kognitivne sposobnosti ispitanika imaju utjecaj na zapažanje, stvaranje i reproduciranje ritmičkih struktura, moglo se očekivati da se rezultati dvije skupine ispitanika neće značajno razlikovati.

Čini se, da bi uz anksioznost, inhibitornu konverziju, shizoidnost, pa i agresivnost, i neki drugi patološki konativni faktori (impulzivnost, depresivnost, hipersenzitivnost) imali znatnijeg utjecaja kada je riječ o ritmičkim sposobnostima ispitanika.

Može se pretpostaviti da je uspjeh u svakoj aktivnosti na području muzičke umjetnosti uvjetovan uz muzičke sposobnosti ponajprije kognitivnim faktorima, ali da su od presudne važnosti također normalni, a osobito patološki konativni faktori, koji su odgovorni za modalitete ponašanja čovjeka.

8. LITERATURA

1. Andreis, J.: Vječni Orfej. Školska knjiga, Zagreb, 1967.
2. Andreis, J.: Uvod u glazbenu estetiku, Matica Hrvatska, Zagreb 1944.
3. Horga, S.: Patološki konativni faktori kod maloljetnih delinkvenata. Kineziologija, 1973, Vol. 3, br. 3.
4. Horga, S.: Faktora struktura nekih simptoma anksioznosti. Referat za V kongres psihologa Jugoslavije, Skopje, 1975.
5. Horga, S.: O nekim relacijama između anksioznosti i koordinacije (disertacija) Zagreb, 1976.
6. Horney, K.: Naši unutrašnji konflikti. (Prijevod D. Kosović i B. Filipović), Titograd, NIP »Pobjeda«, 1976.
7. Hošek, A., S. Horga, N. Viskić, D. Metikoš, M. Gređelj, i D. Marčelja: Metrijske karakteristike testova za procjenu faktora koordinacije u ritmu, Kineziologija, 1973, Vol. 3, br. 3, str. 37—44.
8. Krameršek, J.: Muzika i kretnja. Sportska štampa, Zagreb, 1961.
9. Krameršek, J.: Estetska gimnastika I, II, III, Visoka škola za fizičku kulturu, Zagreb, 1965.
10. Lloyd, N.: Grosses Lexikon der Musik, Bertelsmann Lexikon-Verlag, Wien, 1974.
11. Mejovšek, M.: Struktura ličnosti maloljetnih delinkvenata (magistarski rad), Zagreb, 1973.
12. Mejovšek, M.: Relacije kognitivnih sposobnosti i nekih mjera brzine jednostavnih i složenih pokreta (disertacija), Zagreb, 1975.
13. Momirović, K.: Struktura i mjerenje patoloških konativnih faktora, Republički zavod za zapošljavanje, Zagreb, 1971.
14. Momirović, K., i V. Kovačević: Evaluacija dijagnostičkih metoda, Republički zavod za zapošljavanje, Zagreb, 1971.
15. Momirović, K.: Struktura nekih indikatora bazične agresije. Analiza skale T-15, Rukopis, Zagreb, 1974.
16. Rakijaš, B.: Pjesma i igra, Školska knjiga, Zagreb, 1963.
17. Rakijaš, B.: Jedinstvo muzike i pokreta, Fizička kultura, Zagreb, 1966, br. 3—4, str. 139—143.
18. Rakijaš, B.: Osnove muzičke kulture, Školska knjiga, Zagreb, 1967.
19. Rakijaš, B.: Muzički odgoj djeteta, Školska knjiga, Zagreb, 1971.
20. Viskić-Stalec, N.: Latentna struktura nekih indikatora inhibitorne konverzije. Analiza skale I—7. Rukopis, Zagreb, 1974.
21. Wolf, J.: Utjecaj inteligencije na objektivnost estetskih sudova (diplomska radnja), Zagreb, 1965.
22. Muzička enciklopedija, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1963.
23. Muzička umetnost, Enciklopedijski leksikon, Mozaik znanja, Interpres, Beograd, 1972.
24. Enciklopedija fizičke kulture, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1970.

